

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U001205

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 08-04-2025

Статус: Наказ про видачу диплома

Реквізити наказу МОН / наказу закладу: Наказ Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького від 12.06.2025 №132

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Никифоров Олексій Володимирович
2. Oleksii Nykyforov

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0006-3910-903X

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Історія та археологія

Дата захисту: 26-05-2025

Спеціальність за освітою: Історія

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 3

Повне найменування юридичної особи: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Код за ЄДРПОУ: 02125622

Місцезнаходження: бульвар Шевченка, буд. 81, Черкаси, Черкаський р-н., 18031, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Код за ЄДРПОУ: 02125622

Місцезнаходження: бульвар Шевченка, буд. 81, Черкаси, Черкаський р-н., 18031, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 03.81.03

Тема дисертації:

1. Бойові дії УПА на заключному етапі Другої світової війни: сучасна українська історіографія
2. Combat activities of the Ukrainian Insurgent Army at the final stage of World War II: modern Ukrainian historiography

Реферат:

1. Дисертація присвячена комплексному дослідженню стану, повноти, основних тенденцій розвитку сучасної української історіографії проблематики бойових дій Української повстанської армії на заключному етапі Другої світової війни в Європі. Актуальність її теми обумовлена необхідністю комплексного осмислення надбань української історичної науки з кінцевою метою творення об'єктивної картини бачення у вітчизняному історичному просторі цієї наукової теми, визначенню її реального стану та тенденції подальших досліджень. Дисертація складається з трьох розділів (8 підрозділів), у яких проаналізовано науково-історичний процес висвітлення бойових дій Української повстанської армії на заключному етапі Другої світової війни (в Європі) у означених хронологічних рамках дослідження: від проголошення незалежності України 1991 р. й до сьогодення. У вступі визначено актуальність теми дослідження, його мету,

дослідницькі завдання, об'єкт та предмет дослідження, практичне значення отриманих результатів, хронологічні й територіальні межі, особистий внесок здобувача. Чітко виокремлено наукову новизну дисертації: вперше на дисертаційному рівні проаналізовано новітню вітчизняну історіографію з конкретної проблеми: бойових дій УПА на заключному етапі Другої світової війни; систематизовано й узагальнено досягнення вітчизняного історіописання доби Незалежності, з'ясовано методологічні підходи, концепції, наукові дискурси, проблемно-тематичні напрямки та результати новітніх українських досліджень із заявленої в роботі проблематики. У першому розділі з'ясовано стан наукової розробки теми, джерельну базу та методологічні засади дослідження. Визначено, що новітнє історіописання позначається різновекторністю тематичних пошуків, усебічністю, проблемністю, різнобічністю поглядів і тенденцій висвітлення питань бойових дій УПА на заключному етапі війни. Доведено, що сучасні наукові студії характеризуються високим рівнем критичності, об'єктивності, логічності, неупередженістю у викладенні фактологічного матеріалу, формулюванні узагальнень. Для вирішення поставленої в роботі мети та дослідницьких завдань було використано вагомий комплекс джерел, акумульований у восьми тематичних групах. Визначено, що залучена до дисертації джерельна база є цілком достовірною та репрезентативною, характеризується високим рівнем наукової й інформаційної значущості. Чітко визначено методологічний інструментарій, практичне використання якого сприяло виявленню стану, повноти, основних закономірностей і провідних тенденцій української історіографії доби Незалежності з досліджуваної проблематики, зрештою – отриманню логічно-обґрунтованих, достовірних суджень та висновків. У другому розділі визначено основні етапи й напрями розвитку новітніх українських історіографічних студій функціонування / боротьби УПА в роки Другої світової війни. Простежено процес інституціоналізації досліджень проблематики УПА в науковому просторі України в роки Незалежності. Зосереджено увагу на академічній інституціоналізації досліджень проблематики УПА, розбудові її інфраструктури, визначенні пріоритетних завдань. Серед вітчизняних наукових академічних та громадських інституцій, що опікуються проблематикою УПА, виокремлено діяльність структурних підрозділів НАН України – Інституту історії України, Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича та Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, також Українського інституту національної пам'яті, Центру досліджень визвольного руху. Зроблено акцент на важливості ролі у формуванні подальших науково виважених тенденцій дослідження зусиль робочої групи, що була створена й функціонувала при урядовій комісії з вивчення історії ОУН і УПА. З'ясовано, що українські наукові інституції, у площині основних завдань яких перебуває проблематика УПА, сприяють концептуальному осмисленню та вирішенню ключових питань, направлених на унормування як діяльності повстанської армії загалом, так і об'єктивного бачення її ролі та місця в перипетіях Другої світової війни зокрема. Для предметного аналізу виокремлено історіографічний дискурс першого десятиріччя незалежності України. Визначено, що на завершення цього хронологічного періоду вдалося практично повністю викоренити емоційність, популізм, заангажованість, політизованість у висвітленні проблеми, що було притаманне українським дослідникам в перші роки розбудови незалежної держави. Українська історіографія позбавлялася тоді ідеологізованості та починала опиратися на документальне обґрунтування процесів, поступово заповнюючи інформаційний вакуум щодо оцінки діяльності УПА. Українське історіописання пройшло еволюцію поглядів від суб'єктивного, емоційно забарвленого, полемічного, політично заангажованого трактування проблематики УПА до критичного, логічного, більш виваженого та об'єктивного аналізу висвітлення означеної в дослідженні проблеми.

2. The dissertation is dedicated to the comprehensive coverage of the newest Ukrainian historiographical discourse on the issues of combat operations of the Ukrainian Insurgent Army at the final stage of World War II, to clarifying the state, completeness, and main trends of the study of the issue. The relevance of the study is due to the need for a historiographic understanding of the Ukrainian historical science in order to build an objective vision in the national historical science, to determine its state and trends of further development. The dissertation consists of three sections (8 subsections), in which the scientific-historical process of coverage of the Ukrainian Insurgent Army combat operations at the final stage of World War II is analyzed in the specified chronological framework: from the declaration of independence of the Ukrainian state in 1991 to the present day. The

introduction defines the relevance of the research, its purpose, tasks, the object and subject, the practical significance of the obtained results, chronological and territorial boundaries, and the personal contribution of the recipient. The scientific novelty of the dissertation is clearly defined: for the first time, modern national historiography analyzed a specific problem at dissertation level: combat operations of the Ukrainian Insurgent Army at the final stage of World War II; achievements of national historiography of the era of Independence are systematized and summarized, and the methodological approaches, concepts, scientific discourses, problem-thematic directions and results of the latest national research on the issues stated are clarified. In the first section, the state of scientific development of the topic, the sources and the methodological principles of the research are clarified. It has been determined that the modern national historiography is characterized by diversity of themes, as well as comprehensiveness, complexity, versatility of views and tendencies of coverage of Ukrainian Insurgent Army combat operations at the final stage of World War II. It has been proven that modern scientific studies are characterized by a high level of critical thinking, objectivity, rationality, and impartiality of factual material, formulation of generalizations and conclusions. A significant set of sources, accumulated in eight thematic groups, was involved in order to achieve the goal and tasks set for this study. It has been determined that the sources studied for this dissertation are completely reliable and representative, characterized by a high level of scientific and informational significance. The methodological apparatus is clearly defined, enabling the identification of the state, comprehensiveness, general regularities and leading trends of Ukrainian historiography of Independence era on the issues outlined in the study, as well as enabling obtaining logically grounded and reliable judgments and conclusions. In the second section, the main stages and development directions of the latest national historiographical studies of the Ukrainian Insurgent Army activities during World War II are defined. The process of the Ukrainian Insurgent Army activities research within the Ukrainian scientific scope throughout the years of Independence has been described. Academic institutionalization of the Ukrainian Insurgent Army research, the development of research infrastructure, and the determination of priority tasks have been led by the Institute of History of Ukraine, the I. Krypiakevych Institute of Ukrainian Studies, the M.S. Hrushevsky Institute of Ukrainian Archeography, the Ukrainian Institute of National Remembrance, and the Center for Research on the Liberation Movement. Emphasis is placed on the importance of the historian working group, created under the government commission to study the activities of the Organization of Ukrainian Nationalists (OUN) and the Ukrainian Insurgent Army (UPA), in their efforts to further form scientifically balanced trends in the study of the UPA history. This study states that national scientific institutions, whose main tasks include UPA studies, contribute to the conceptual understanding and finding solutions to key issues aimed at both systematizing the activities of the Ukrainian Insurgent Army in general and forming an objective vision of its role and place in the events of World War II in particular.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Никифоров О. В. Життєдіяльність УПА в роки другої світової війни крізь призму новітньої вітчизняної історіографії : локальні сюжети. Актуальні питання у сучасній науці. 2024. № 4. С. 1209–1222.
- Никифоров О. В. Наукові заходи доби української незалежності як майданчик для обговорення ключових питань, визначення напрямків та перспектив подальших досліджень з проблематики УПА. Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія : Історичні науки. Т.

35. № 1. С. 68–73.

- Никифоров О. В. Проблематика створення та збройної боротьби УПА в роки Другої світової війни у світлі української історіографії першої половини 1990-х років. Вісник науки та освіти. 2024. № 4. С. 1903–1915.
- Никифоров О. В. Проблематика УПА в сучасній вітчизняній історіографії : інституціоналізація досліджень. Літопис Волині. 2024. № 30. С. 104–108.
- Никифоров О. В. Проблематика УПА у працях сучасного вітчизняного історика І. Патриляка. XLIV-а Міжнародна науково-практична конференція м. Умео (Швеція) «Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку». 2024. 07 травня. С. 177–180.

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Морозов Анатолій Георгійович
2. Anatoliy Morozov

Кваліфікація: д.і.н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5486-235X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Код за ЄДРПОУ: 02125622

Місцезнаходження: бульвар Шевченка, буд. 81, Черкаси, Черкаський р-н., 18031, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Патриляк Іван Казимирович
2. Ivan Patryliak

Кваліфікація: д.і.н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4534-4654

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Код за ЄДРПОУ: 02070944

Місцезнаходження: вул. Володимирська, буд. 60, Київ, 01033, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Понипаляк Аліна Василівна

2. Alina Pomyalyak

Кваліфікація: к. і. н., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0009-0002-1746-519X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія Служби безпеки України

Код за ЄДРПОУ: 20001823

Місцезнаходження: вул. М. Максимовича, 22, Київ, 03022, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Служба безпеки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ільницький Василь Іванович

2. Vasyl I. Ilnytskyi

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4969-052X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Код за ЄДРПОУ: 02125438

Місцезнаходження: вул. Івана Франка, буд. 24, Дрогобич, Дрогобицький р-н., 82100, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Голиш Григорій Михайлович
2. Hryhorii Holysh

Кваліфікація: к. і. н., доц., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5203-0859

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Код за ЄДРПОУ: 02125622

Місцезнаходження: бульвар Шевченка, буд. 81, Черкаси, Черкаський р-н., 18031, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Присяжнюк Юрій Петрович

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Присяжнюк Юрій Петрович

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Хоменко Денис Володимирович

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна